

# เครือข่ายของปัญญา : การเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ ในยุคปัญญาประดิษฐ์

## The Network of Wisdom: Human Co-Learning in the Age of Artificial Intelligence

พระครูปริยัติกิตติวรรณ<sup>1</sup>, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์<sup>2</sup>,  
ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม<sup>3</sup> และวิสมล ศรีสุทธินันท์<sup>4</sup>

Phrakhrupariyadkittiwan<sup>1</sup>, Thaweesak Thongthip<sup>2</sup>,

Thanarat Sa-ard-iam<sup>3</sup> and Wisamon Srisuttinan<sup>4</sup>

(pramahaweera@gmail.com, Vanamdr@hotmail.com,

thanarat.mcusr@gmail.com and nuwisamon@gmail.com)

Received: May 28, 2028

Revised: June 23, 2026

Accepted: June 26, 2026

### บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอผลการศึกษาแนวคิดจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาธรรมชาติของการเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ในฐานะเครือข่ายของปัญญา เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ในมิติของกระบวนการเรียนรู้ การเชื่อมโยงข้อมูลและการสร้างความหมายทางปัญญา และเพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการลดอคติทางความคิด การเปิดรับความแตกต่างและการสร้างสันติภาพทางปัญญาในสังคมร่วมสมัย โดยพบว่า ความรู้ของมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว หากแต่เกิดจากการสังสม ถ่ายทอดและต่อยอดผ่านเครือข่ายทางภาษา วัฒนธรรม ประสพการณ์และความสัมพันธ์ทางสังคม ขณะที่ AI เรียนรู้จากข้อมูลจำนวนมากที่มนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญของกระบวนการ

1, 2, 3 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Surin Campus, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

4 วิทยาลัยการตำรวจ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Police College Police, Education Bureau Royal Thai, Police Office of Royal Thai Police

เรียนรู้ที่อาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลและรูปแบบความสัมพันธ์ แม้ว่ามนุษย์และ AI จะมีลักษณะการเรียนรู้บางประการที่คล้ายคลึงกัน แต่มนุษย์ยังคงมีความแตกต่างในด้านจิตสำนึก ความรู้สึก คุณค่าทางศีลธรรม และความสามารถในการสร้างความหมายจากประสบการณ์ชีวิต

บทความนี้เสนอว่า ปัญญาที่แท้จริงมิใช่เพียงการสะสมหรือประมวลผลข้อมูล แต่เป็นความสามารถในการเข้าใจ เชื่อมโยงและใช้ความรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล องค์ความรู้ที่ได้จากบทความนี้ คือ การเสนอกรอบคิดที่มอง AI ในฐานะกระจกสะท้อนธรรมชาติของการเรียนรู้ของมนุษย์ อันนำไปสู่การทบทวนความหมายของปัญญา ความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันในโลกยุคดิจิทัล โดยอนาคตของมนุษย์ในยุค AI มิได้ขึ้นอยู่กับการแข่งขันกับเครื่องจักร แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาปัญญา คุณธรรมและการเรียนรู้ร่วมกันภายในเครือข่ายของมนุษยชาติ

**คำสำคัญ :** เครือข่ายของปัญญา, การเรียนรู้ร่วมกัน, ปัญญาประดิษฐ์, การลดอัตตา, สันติภาพทางปัญญา

### Abstract

This academic article employs documentary research through the analysis and synthesis of relevant academic literature. The objectives were: to examine the nature of collaborative human learning as a network of wisdom; to analyze the relationship between humans and artificial intelligence (AI) in terms of learning processes, information connectivity, and meaning construction; and to propose approaches for promoting collaborative learning through reducing intellectual ego, embracing differences, and fostering intellectual peace in contemporary society. The findings indicate that human knowledge does not develop in isolation but is accumulated, transmitted, and expanded through networks of language, culture, experience, and social relationships. Similarly, AI learns from large amounts of data collectively generated by humans, reflecting

a learning process based on information connections and relational patterns. Although humans and AI share certain characteristics of learning, humans remain fundamentally distinct in terms of consciousness, emotions, moral values, and the ability to construct meaning from lived experiences.

The article argues that genuine wisdom extends beyond the accumulation and processing of information to include the ability to understand, connect, and apply knowledge for harmonious coexistence. The principal contribution of this study is a conceptual framework that views AI as a mirror reflecting the nature of human learning. This perspective encourages a reconsideration of the meanings of wisdom, humanity, and coexistence in the digital era. The future of humanity in the age of AI depends not on competing with machines but on cultivating wisdom, moral values, and collaborative learning within the broader network of human civilization.

**Keywords:** Network of Wisdom, Collaborative Learning, Artificial Intelligence, Reduction of Ego, Intellectual Peace

## บทนำ

ณปภัช อโรชาสิริ (2567) กล่าวว่าสังคมร่วมสมัยได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งข้อมูลข่าวสารและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) อย่างเต็มรูปแบบ โดย AI มีความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษามนุษย์ได้อย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้น รวมทั้ง มีศักยภาพสูงในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและต้องการความรวดเร็ว ปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้เป็นเพียงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่การตั้งคำถามสำคัญเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ว่า มนุษย์เรียนรู้รู้อย่างไร อะไรคือสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากปัญญาประดิษฐ์และความเหมือน หรือความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับเครื่องจักรมีลักษณะอย่างไร ประเด็นคำถามดังกล่าวได้รับความสนใจมากขึ้นในแวดวงวิชาการ ดังเช่นการศึกษาของ พระปริยญา

อธิปญโญ (ศรีทา) พิสิฐภัฏ โคตรสุโพธิ์ และเยื้อง ปั่นแห่งเพ็ชร (2568) ซึ่งได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์ เพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับเครื่องจักรในมิติทางพระพุทธศาสนาและปรัชญา

ปัญญาประดิษฐ์มิได้สร้างองค์ความรู้ขึ้นจากความว่างเปล่า หากแต่เรียนรู้จากข้อมูล ภาษา รูปแบบและองค์ความรู้จำนวนมหาศาลที่มนุษย์ร่วมกันสร้างและส่งสมตลอดประวัติศาสตร์อารยธรรม ในมุมมองนี้ AI จึงอาจถือได้ว่าเป็นผลผลิตของเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ของมนุษยชาติ ซึ่งเชื่อมโยงกันผ่านภาษา วัฒนธรรม การศึกษา ประสบการณ์และเทคโนโลยี แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ฌปภัช อโรชาสิริ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่า AI เป็นเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงในการประมวลผลข้อมูลผ่านกระบวนการเรียนรู้จากข้อมูลจำนวนมาก

ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า AI มีกระบวนการเรียนรู้บางประการที่คล้ายคลึงกับมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์เรียนรู้ผ่านการฟัง การสังเกต การเลียนแบบ การต่อยอดองค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น กระบวนการเหล่านี้ก่อให้เกิดการสะสมและพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (นิรมล เสรีสกุล และธนพร โอวาทวรวิญญู, 2565)

ตัวอย่างเช่น เด็กเรียนรู้ภาษาโดยการฟังและเลียนแบบผู้ใหญ่ ศิลปินพัฒนาทักษะจากการศึกษาผลงานของครูต้นแบบและนักวิทยาศาสตร์สร้างองค์ความรู้ใหม่จากการต่อยอดแนวคิดเดิมของมนุษยชาติ แม้แต่กระบวนการคิดวิเคราะห์ของมนุษย์ก็เกิดจากการเชื่อมโยงข้อมูล ประสบการณ์และความทรงจำจำนวนมากเข้าด้วยกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าความรู้ของมนุษย์มิได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นผลจากเครือข่ายของปัญญา ที่มนุษย์ร่วมกันส่งสม ถ่ายทอดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ AI เองก็อาศัยข้อมูลและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมเป็นฐานในการเรียนรู้และสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่ จึงมีลักษณะของการเรียนรู้เชิงเครือข่ายเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามนุษย์จะมีศักยภาพในการเรียนรู้ร่วมกันสูง แต่สังคมร่วมสมัยกลับเผชิญความขัดแย้งทางความคิดเพิ่มมากขึ้น เกิดปรากฏการณ์ความสุดขั้วทางความคิดเห็น (Polarization) ซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนทั้งในพื้นที่สาธารณะและสื่อออนไลน์ พระวชิรวิทย์

วชิรญาณ (ตากกล้า) และคณะ (2569) เสนอว่า ผู้คนจำนวนไม่น้อยใช้ความรู้เพื่อยืนยันความเชื่อของตนมากกว่าการเปิดรับความเข้าใจใหม่ ใช้ข้อมูลเพื่อเอาชนะทางความคิดมากกว่าการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการแบ่งฝ่าย การตัดสินใจ และความขัดแย้งทางปัญญาในระดับสังคม

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่า การมีข้อมูลจำนวนมากมิได้หมายความว่า จะนำไปสู่ปัญญาที่มากขึ้น หากมนุษย์ยังไม่สามารถลัดอดีตทางความคิดและเปิดพื้นที่ภายใน สำหรับการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างได้ การยึดติดกับความคิดของตนเองอาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์สามารถประมวลผลข้อมูลจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วและปราศจากอคติส่วนบุคคล มนุษย์จึงควรพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์และการเปิดรับมุมมองที่หลากหลาย เพื่อใช้ประโยชน์จาก AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากมนุษย์สามารถเรียนรู้จากเครือข่ายแห่งปัญญา ลดอดีตทางความคิดและวางท่าทีต่อข้อมูลอย่างมีเหตุผลและหลักการ มนุษย์ย่อมสามารถพัฒนาปัญญาได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น การใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างเข้าใจธรรมชาติและข้อจำกัดของเทคโนโลยีจะช่วยให้มนุษย์พัฒนาความเข้าใจตนเอง ผู้อื่นและสังคมได้รวดเร็วขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาความคิด สติปัญญาและการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีคุณภาพ

บทความนี้ จึงมุ่งศึกษาแนวคิดเครือข่ายของปัญญาในฐานะกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านปรัชญา มนุษยศาสตร์ จิตวิทยาการเรียนรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่ออธิบายว่าปัญญาที่แท้จริงอาจมิใช่การมีข้อมูลมากที่สุดหรือการคิดได้รวดเร็วที่สุด หากแต่เป็นความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจและความเป็นมนุษย์เข้าด้วยกันอย่างสมดุล นอกจากนี้ บทความยังเสนอว่า การลดอดีตทางความคิด การชื่นชมปัญญาของผู้อื่น การกตัญญูต่อองค์ความรู้ของมนุษยชาติ และการฝึกคิดแบบเครือข่ายของปัญญา จะช่วยให้มนุษย์เรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง เข้าใจความแตกต่างและพัฒนาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมร่วมสมัย เพราะท้ายที่สุดแล้ว ปัญญาที่แท้จริงอาจมิใช่ความสามารถในการเอาชนะกันทางความคิด หากแต่เป็นความสามารถในการเชื่อมโยงมนุษย์เข้าหากันโดยไม่ทำลายกัน

## ธรรมชาติของการเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ในฐานะเครือข่ายของปัญญา : การเชื่อมโยง ถ่ายทอดและต่อยอดองค์ความรู้ของมนุษยชาติ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่เรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์กับผู้อื่นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ของมนุษยชาติมิได้เกิดขึ้นจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยลำพัง หากแต่เกิดจากการสั่งสม ถ่ายทอด ปรับปรุงและต่อยอดร่วมกันผ่านกาลเวลา กระบวนการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปัญญามิใช่สิ่งที่ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นเครือข่ายแห่งการเชื่อมโยงความคิด ประสบการณ์ ภาษา วัฒนธรรมและการเรียนรู้ของมนุษย์จำนวนมาก (พระสุริยน นริสโร และพระไพฑูรย์ ฉนทกาโม, 2567)

ในมิติทางประวัติศาสตร์ ความรู้ของมนุษย์ได้พัฒนาจากความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติไปสู่กระบวนการแสวงหาความรู้เชิงเหตุผลและวิทยาศาสตร์ องค์ความรู้เหล่านี้ได้รับการสะสม ปรับปรุงและถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน จนกลายเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีและสังคมดิจิทัลในยุคปัจจุบันและธรรมชาติของการเรียนรู้ของมนุษย์เริ่มต้นจากการรับรู้ การสังเกตและการเลียนแบบ เด็กเรียนรู้ภาษาโดยการฟังและจดจำเสียงจากบุคคลรอบตัว เรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกตและการปฏิบัติตามบุคคลต้นแบบ กระบวนการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้มิได้เกิดจากการสร้างองค์ความรู้ขึ้นใหม่ทั้งหมด หากแต่เป็นการรับเอาปัญญาของผู้อื่นเข้ามาเชื่อมโยงภายในตนเอง ก่อนจะพัฒนาเป็นความเข้าใจและองค์ความรู้เฉพาะบุคคลในเวลาต่อมา

ในระดับสังคมและวัฒนธรรม มนุษย์เรียนรู้ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ศาสนา หรือสถาบันทางสังคมต่าง ๆ องค์ความรู้ที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นภาษา ศิลธรรม วิทยาศาสตร์ ศิลปะ หรือเทคโนโลยี ล้วนเป็นผลจากการสืบทอดและพัฒนาร่วมกันของมนุษยชาติ ไม่มีบุคคลใดสามารถสร้างระบบความรู้ทั้งหมดขึ้นได้ด้วยตนเองเพียงลำพัง ดังนั้น ความเจริญก้าวหน้าของอารยธรรมมนุษย์จึงเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการแข่งขันอย่างโดดเดี่ยว ซึ่ง ดิเรก อธิระภูธร (2558) อธิบายว่า การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติจากการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาทักษะชีวิต เมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดเครือข่ายของปัญญา จึงสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของมนุษย์ กล่าวคือ ทุกความคิดล้วนได้รับอิทธิพลจากความคิดก่อนหน้าและทุกองค์ความรู้

ล้วนเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้อื่น การที่มนุษย์สามารถเข้าใจโลกได้อย่างลึกซึ้งจึงมิได้เกิดจากการยึดมั่นว่าความรู้ทั้งหมดเป็นของตนเอง หากเกิดจากการเปิดใจรับฟังและเรียนรู้จากความหลากหลายของมนุษยชาติ

ในบางประการ กระบวนการเรียนรู้ของปัญญาประดิษฐ์มีลักษณะคล้ายคลึงกับการเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ เนื่องจากต่างอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูล การค้นหารูปแบบและการสร้างความสัมพันธ์จากองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์จะเกิดขึ้นอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อมนุษย์สามารถลดอคติทางความคิดลงได้ หากบุคคลยึดติดกับความคิดของตนเองมากเกินไป การรับฟังผู้อื่นอาจกลายเป็นเพียงการฟังเพื่อโต้แย้งมากกว่าการฟังเพื่อทำความเข้าใจ ในทางตรงกันข้าม เมื่อมนุษย์เปิดพื้นที่ภายในให้ปัญญาของผู้อื่นเข้ามาเชื่อมโยง จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากสามารถต่อยอดองค์ความรู้จากเครือข่ายทางปัญญาที่มีอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ขณะที่ AI ทำงานโดยอาศัยการประมวลผลข้อมูลตามหลักการและรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยปราศจากอัตลักษณ์ ความเชื่อ หรืออคติส่วนบุคคล ดังนั้น หากมนุษย์ยังยึดติดกับอคติทางความคิด การเรียนรู้จะถูกจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับศักยภาพในการประมวลผลข้อมูลของปัญญาประดิษฐ์

ในยุคดิจิทัล แนวคิดเรื่องเครือข่ายของปัญญายิ่งปรากฏชัดผ่านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ AI สามารถเรียนรู้จากข้อมูลจำนวนมหาศาลที่มนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้นบนโลกออนไลน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้แต่เทคโนโลยีสมัยใหม่ก็ยังอาศัยหลักการพื้นฐานเดียวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ คือ การเชื่อมโยงข้อมูลจำนวนมากเพื่อสร้างความหมายและการตอบสนองใหม่ ๆ และปัจจุบัน AI ได้รับการยอมรับว่ามีศักยภาพในการสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) หากได้รับการพัฒนาและกำกับดูแลอย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน ประเทศไทยได้กำหนดแผนแม่บทปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ พ.ศ. 2565–2570 เพื่อใช้ AI เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พระครูกาญจนกิจโสภณ, 2569)

ดังนั้น เครือข่ายของปัญญา จึงมีใช้เพียงแนวคิดทางเทคโนโลยี หากแต่เป็นความจริงพื้นฐานของการดำรงอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ เพราะมนุษย์ทุกคนล้วนเป็นทั้งผู้รับ และผู้ส่งต่อปัญญาให้แก่กัน การตระหนักถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยให้มนุษย์เกิดความอ่อนโยนทางปัญญา ลดความขัดแย้งทางความคิดและส่งเสริมการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน

### ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในมิติของกระบวนการเรียนรู้ การเชื่อมโยงข้อมูลและการสร้างความหมายทางปัญญา

การพัฒนาของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในยุคปัจจุบันได้ทำให้มนุษย์เริ่มตั้งคำถามต่อธรรมชาติของสติปัญญา การคิดและการเรียนรู้ของตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจาก AI สามารถประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์รูปแบบ สร้างภาษาและตอบสนองต่อมนุษย์ได้อย่างซับซ้อน จนในหลายกรณีทำให้เกิดความรู้สึกว่า AI กำลังมีลักษณะคล้ายการคิดของมนุษย์มากขึ้นเรื่อย ๆ (ณปภัช อโรชาสิริ, 2567) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงลึกจะพบว่า AI มิได้มีปัญญาในลักษณะเดียวกับมนุษย์ หากแต่เป็นระบบการเรียนรู้ที่อาศัยการประมวลผลข้อมูลจำนวนมหาศาลโดยปราศจากตัวตน อารมณ์และประสบการณ์ชีวิต

กระบวนการเรียนรู้ของ AI ส่วนใหญ่เกิดจากการวิเคราะห์รูปแบบของข้อมูล (Pattern Recognition) ผ่านอัลกอริทึมและเครือข่ายการประมวลผลจำนวนมาก AI สามารถเรียนรู้ภาษาได้จากข้อความที่มนุษย์สร้างขึ้น เรียนรู้ภาพจากข้อมูลที่มนุษย์บันทึกและเรียนรู้พฤติกรรมจากร่องรอยข้อมูลที่เกิดขึ้นในสังคมดิจิทัล กล่าวได้ว่า AI เป็นผลสะท้อนขององค์ความรู้ร่วมกันของมนุษยชาติในรูปแบบดิจิทัล เนื่องจากฐานข้อมูลที่ AI ใช้ในการเรียนรู้ล้วนมีรากฐานมาจากภาษา วัฒนธรรม ความรู้และประสบการณ์ที่มนุษย์ได้ส่งสมร่วมกันมาอย่างยาวนาน ในขณะเดียวกัน มนุษย์เองก็มีลักษณะการเรียนรู้บางประการที่คล้ายคลึงกับ AI กล่าวคือ มนุษย์เรียนรู้ผ่านการรับข้อมูล การจดจำรูปแบบ การเชื่อมโยงประสบการณ์และการสร้างความเข้าใจจากสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน บุคคลส่วนใหญ่มักใช้ภาษาเดียวกับสังคมที่ตนอาศัย รัับอิทธิพลจากกรอบความคิดของวัฒนธรรมและสังคมรอบตัวและพัฒนา

ความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น กระบวนการดังกล่าวสะท้อนว่า การเรียนรู้ของมนุษย์มิได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่เกิดขึ้นภายใต้เครือข่ายของความสัมพันธ์และองค์ความรู้ที่สั่งสมร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามนุษย์และ AI จะมีความคล้ายคลึงกันในมิติของการเรียนรู้จากข้อมูลและการเชื่อมโยงรูปแบบความสัมพันธ์ แต่ทั้งสองยังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ มนุษย์มีจิตสำนึก ความรู้สึก คุณค่าทางศีลธรรมและความสามารถในการสร้างความหมายจากประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ AI ทำงานตามหลักการทางคณิตศาสตร์และสถิติ โดยปราศจากอารมณ์ ความตระหนักรู้และประสบการณ์เชิงอัตวิสัย

ดังนั้น จึงอาจสังเคราะห์ได้ว่า มนุษย์เป็น “ระบบแห่งการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายของปัญญา” ที่สามารถรับ ถ่ายทอดและต่อยอดองค์ความรู้จากผู้อื่น พร้อมทั้ง สร้างความหมายจากประสบการณ์ชีวิตของตนเอง ส่วน AI เป็นระบบการเรียนรู้ที่อาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลและรูปแบบความสัมพันธ์ในระดับมหาสถา การทำความเข้าใจทั้งความเหมือนและความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับ AI จึงช่วยให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของปัญญา ความเป็นมนุษย์ และบทบาทของการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

### ตารางที่ 1 เปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ระหว่างมนุษย์และ AI

| ประเด็นเปรียบเทียบ      | มนุษย์                                                 | ปัญญาประดิษฐ์ (AI)                                | นัยสำคัญต่อการอยู่ร่วมกัน                                               |
|-------------------------|--------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
| แหล่งกำเนิดการเรียนรู้  | เรียนรู้จากประสบการณ์ การศึกษา และ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม | เรียนรู้จากข้อมูลที่มนุษย์สร้างและป้อนเข้าสู่ระบบ | ทั้งสองต่างอาศัยข้อมูลและการเรียนรู้จากแหล่งภายนอก                      |
| กระบวนการเรียนรู้       | เชื่อมโยงข้อมูลร่วมกับประสบการณ์ อารมณ์ และบริบทชีวิต  | วิเคราะห์รูปแบบและความสัมพันธ์ของข้อมูลจำนวนมาก   | AI ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลข้อมูล ส่วนมนุษย์ให้ความหมายแก่ข้อมูล |
| ความสามารถในการประมวลผล | จำกัดด้วยเวลา ความจำ และสถานะทางร่างกาย                | ประมวลผลข้อมูลจำนวนมากมหาศาลได้รวดเร็ว            | AI เหมาะกับงานวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่                                   |

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ระหว่างมนุษย์ และ AI (ต่อ)

| ประเด็นเปรียบเทียบ  | มนุษย์                                          | ปัญญาประดิษฐ์ (AI)                                | นัยสำคัญต่อการอยู่ร่วมกัน                                |
|---------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| จิตสำนึก            | มีการรับรู้ตนเองและการตระหนักรู้ภายใน           | ไม่มีจิตสำนึกและการรับรู้ตนเอง                    | ความเป็นมนุษย์ยังคงมีคุณค่าเฉพาะที่ AI ทดแทนไม่ได้       |
| อารมณ์และความรู้สึก | มีความรัก เมตตา เห็นอกเห็นใจ และทุกข์สุข        | ไม่มีอารมณ์หรือความรู้สึกจริง                     | มนุษย์ยังมีบทบาทสำคัญด้านความสัมพันธ์และมนุษยธรรม        |
| คุณค่าทางศีลธรรม    | สามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ    | ไม่มีศีลธรรมโดยตัวเอง แต่ทำงานตามข้อมูลและคำสั่ง  | มนุษย์ต้องกำกับการใช้ AI อย่างมีจริยธรรม                 |
| การสร้างความหมาย    | สร้างความหมายจากประสบการณ์ชีวิตและบริบททางสังคม | เชื่อมโยงข้อมูลและสร้างคำตอบตามรูปแบบข้อมูล       | มนุษย์เป็นผู้ให้ความหมาย ส่วน AI เป็นผู้ช่วยประมวลผล     |
| การสร้างความหมาย    | สร้างความหมายจากประสบการณ์ชีวิตและบริบททางสังคม | เชื่อมโยงข้อมูลและสร้างคำตอบตามรูปแบบข้อมูล       | มนุษย์เป็นผู้ให้ความหมาย ส่วน AI เป็นผู้ช่วยประมวลผล     |
| ความคิดสร้างสรรค์   | เกิดจากจินตนาการ ประสบการณ์ และแรงบันดาลใจ      | สร้างสิ่งใหม่จากการผสมผสานข้อมูลเดิม              | การทำงานร่วมกันช่วยเพิ่มศักยภาพการสร้างสรรค์             |
| ข้อจำกัด            | อคติ อารมณ์ ความหลงตน และข้อจำกัดด้านเวลา       | ขาดจิตสำนึก วิจารณ์ญาณ และความเข้าใจเชิงคุณค่า    | ทั้งมนุษย์และ AI ต่างมีข้อจำกัดที่ต้องอาศัยกันและกัน     |
| บทบาทในอนาคต        | กำหนดเป้าหมาย คุณค่าและทิศทางการพัฒนา           | สนับสนุนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเข้าถึงความรู้ | การอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลจะนำไปสู่การพัฒนา มนุษย์และสังคม |

แม้มนุษย์และปัญญาประดิษฐ์จะมีกระบวนการเรียนรู้บางประการที่คล้ายคลึงกัน แต่ทั้งสองยังคงมีความแตกต่างกันในระดับแก่นสาร มนุษย์มิได้เป็นเพียงระบบประมวลผล

ข้อมูล หากแต่เป็นสิ่งที่ชีวิตที่มีจิตสำนึก ความรู้สึก คุณค่าทางศีลธรรมและประสบการณ์ตรงของการดำรงชีวิต มนุษย์สามารถรับรู้ความเจ็บปวด มีความเห็นอกเห็นใจ รัก โศกเศร้าและตั้งคำถามต่อความหมายของชีวิตได้ ทั้งนี้ เนื่องจากมนุษย์ประกอบด้วยชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ (อภิ.ก. 37/571/635) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประสบการณ์และการรับรู้ภายใน ในทางตรงกันข้าม แม้ AI จะสามารถสร้างข้อความหรือการตอบสนองที่ดูเสมือนเข้าใจอารมณ์ของมนุษย์ได้ แต่แท้จริงแล้วเป็นเพียงผลลัพธ์ของการประมวลผลรูปแบบทางภาษาและข้อมูลที่ได้รับการฝึกฝนมาเท่านั้น (พระธีรพล ณัฐวิโก (บัวทอง), พระมหาตรี ฐิตวิริโย และพัชริน จินดาปทีป, 2569) AI ไม่มีจิตสำนึก ไม่มีประสบการณ์ตรง และไม่สามารถรับรู้ความหมายของชีวิตจากภายในตนเองได้

ความแตกต่างที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ มนุษย์สามารถสร้างความหมาย จากประสบการณ์ชีวิตได้ ขณะที่ AI สามารถสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังขาดการรับรู้ภายใน ตัวอย่างเช่น มนุษย์สามารถเข้าใจความสูญเสียจากประสบการณ์ชีวิตจริง เกิดความเศร้า ความอาลัย หรือการเรียนรู้จากเหตุการณ์นั้นได้ ขณะที่ AI เพียงเรียนรู้ว่าคำหรือข้อความใดมีความสัมพันธ์กับอารมณ์เศร้าตามรูปแบบข้อมูลที่ได้รับ

อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของ AI ได้กระตุ้นให้มนุษย์ย้อนกลับมาทบทวนธรรมชาติของการคิดและการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น เมื่อมนุษย์พบว่า AI สามารถสร้างภาษา วิเคราะห์ข้อมูลและตอบคำถามได้คล้ายคลึงกับมนุษย์ จึงทำให้ตระหนักว่า ความคิดจำนวนมากของมนุษย์เองก็เกิดจากการสังสมและเชื่อมโยงข้อมูลจากสังคมและวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน เพียงแต่มนุษย์มีมิติของจิตสำนึก อารมณ์ คุณค่าทางศีลธรรมและประสบการณ์ชีวิตเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ดังกล่าว นอกจากนี้ AI ยังสะท้อนให้เห็นว่า ปัญญาที่แท้จริงมิได้วัดจากปริมาณข้อมูลหรือความเร็วในการประมวลผลเพียงอย่างเดียว แม้ AI จะสามารถเข้าถึงและวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมหาศาลได้รวดเร็วกว่ามนุษย์ แต่การใช้ปัญญาเพื่อสร้างความเข้าใจ ความเมตตาและการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ยังคงเป็นบทบาทสำคัญของมนุษย์

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ AI จึงไม่ควรถูกมองในฐานะการแข่งขันว่าใครมีสติปัญญาเหนือกว่า หากควรถูกมองในฐานะกระจกสะท้อน ที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจ

ธรรมชาติของการเรียนรู้และความเป็นมนุษย์ของตนเองได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำที่สุด AI อาจมิได้เป็นสิ่งที่ลดทอนคุณค่าของมนุษย์ หากแต่เป็นแรงกระตุ้นให้มนุษย์ย้อนกลับมาตั้งคำถามสำคัญว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง เพราะเมื่อเทคโนโลยีสามารถประมวลผลข้อมูลได้อย่างมหาศาล สิ่งที่ยังคงทำให้มนุษย์มีความสำคัญอาจมิใช่เพียงความสามารถในการคิดหรือการคำนวณ หากแต่เป็นความสามารถในการให้ความหมายแก่ชีวิต เข้าใจความทุกข์ของผู้อื่น และใช้ปัญญาเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างมนุษย์ สังคมและโลกโดยรวม

### แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการลดอคติ การเปิดรับความแตกต่าง และการสร้างสันติภาพทางปัญญาในยุค AI

ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ มนุษย์มีโอกาสนเรียนรู้และเข้าถึงองค์ความรู้ได้มากกว่าทุกยุคที่ผ่านมา แต่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมิได้หมายความว่า สังคมจะมีความเข้าใจหรือความเห็นพ้องกันมากขึ้นเสมอไป ตรงกันข้าม เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในหลายกรณีกลับกลายเป็นพื้นที่ของความขัดแย้ง การแบ่งขั้วทางความคิดและการยืนยันความเชื่อของตนเองมากกว่าการเรียนรู้ร่วมกัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า อุปสรรคสำคัญของการเรียนรู้มิใช่การขาดข้อมูล แต่คืออคติทางความคิด ซึ่งหมายถึงการยึดมั่นในความคิดเห็น ความเชื่อ หรือมุมมองของตนเองจนไม่สามารถเปิดรับความแตกต่างจากผู้อื่นได้ เมื่อมนุษย์ยึดติดกับความคิดของตนมากเกินไป การรับฟังจะกลายเป็นการฟังเพื่อโต้แย้ง การเรียนรู้จะกลายเป็นการแข่งขันเพื่อเอาชนะและความรู้จะถูกใช้เพื่อยืนยันตัวตนมากกว่าการพัฒนาปัญญา ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและการแบ่งแยกทางความคิดในสังคมร่วมสมัย

ดังนั้น การพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันในยุคปัญญาประดิษฐ์จึงควรเริ่มต้นจากการลดอคติทางความคิดและตระหนักว่าองค์ความรู้ที่มนุษย์ใช้อยู่ในปัจจุบันล้วนเกิดจากการสังสมถ่ายทอด และต่อยอดร่วมกันของมนุษยชาติ ไม่มีบุคคลใดสามารถสร้างองค์ความรู้ทั้งหมดขึ้นได้ด้วยตนเองเพียงลำพัง การตระหนักเช่นนี้จะช่วยให้เกิดความอ่อนน้อมทางปัญญาและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้จากผู้อื่นมากยิ่งขึ้น แนวทางสำคัญประการหนึ่งคือการพัฒนาวัฒนธรรม

แห่งการฟังเพื่อเข้าใจ มากกว่าการฟังเพื่อเอาชนะ การรับฟังอย่างลึกซึ้งช่วยให้มนุษย์เข้าใจบริบท ประสบการณ์และเหตุผลของผู้อื่น อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และลดความรุนแรงทางความคิดในสังคม นอกจากนี้ การฝึกคิดในลักษณะเครือข่ายของปัญญา ซึ่งมองว่าความรู้ของมนุษย์ล้วนเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะช่วยส่งเสริมการต่อยอดองค์ความรู้และการพัฒนาปัญญาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

ในบริบทของปัญญาประดิษฐ์ มนุษย์ควรใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน มากกว่าปล่อยให้เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือในการสร้างความขัดแย้ง แม้ AI จะสามารถรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว แต่การใช้ข้อมูลอย่างมีคุณธรรม วิจักษณ์ญาณและคำนึงถึงผลกระทบต่อมนุษย์ยังคงเป็นบทบาทสำคัญของมนุษย์เอง ท้ายที่สุด การสร้างสันติภาพทางปัญญา มิได้หมายถึงการทำให้ทุกคนมีความคิดเห็นเหมือนกัน หากแต่หมายถึงการสร้างสังคมที่สามารถเรียนรู้ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างด้วยความเคารพและความเข้าใจ เพราะปัญญาที่แท้จริงมิใช่ความสามารถในการเอาชนะทางความคิด แต่คือความสามารถในการเชื่อมโยงมนุษย์เข้าหากัน ผ่านความเข้าใจ ความเมตตาและการใช้ความรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลในสังคมยุคใหม่ ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นตารางสรุปแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างสันติภาพทางปัญญาได้ดังนี้

## ตารางที่ 2 แนวทางพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์

| แนวทางพัฒนา                | ลักษณะสำคัญ                           | เป้าหมายทางปัญญา                 | ผลที่เกิดขึ้นต่อสังคม              |
|----------------------------|---------------------------------------|----------------------------------|------------------------------------|
| การลดอัตตาทางความคิด       | ไม่ยึดติดว่าความคิดตนเองถูกต้องที่สุด | เปิดพื้นที่ให้เรียนรู้จากผู้อื่น | ลดความขัดแย้งทางความคิด            |
| การฟังเพื่อเข้าใจ          | รับฟังด้วยความตั้งใจ ไม่รีบตัดสิน     | เข้าใจเหตุผลและบริบทของผู้อื่น   | เกิดความเคารพและการอยู่ร่วมกัน     |
| การเปิดรับความแตกต่าง      | ยอมรับความหลากหลายทางความคิด          | พัฒนาปัญญาผ่านมุมมองที่หลากหลาย  | สังคมเกิดความยืดหยุ่นและสร้างสรรค์ |
| การคิดแบบเครือข่ายของปัญญา | มองว่าความรู้ของมนุษย์เชื่อมโยงกัน    | เห็นความสัมพันธ์ขององค์ความรู้   | เกิดการต่อยอดและพัฒนาาร่วมกัน      |

## ตารางที่ 2 แนวทางพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ (ต่อ)

| แนวทางพัฒนา                  | ลักษณะสำคัญ                               | เป้าหมายทางปัญญา                      | ผลที่เกิดขึ้นต่อสังคม                 |
|------------------------------|-------------------------------------------|---------------------------------------|---------------------------------------|
| การกตัญญูต่อองค์ความรู้      | เห็นคุณค่าของครู ผู้ถ่ายทอด และมนุษยชาติ  | ลดความหลงในตนเอง                      | เกิดวัฒนธรรมแห่งการเคารพปัญญา         |
| การใช้ AI อย่างมีสติ         | ใช้ AI เป็นเครื่องมือช่วยเรียนรู้         | เพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงความรู้     | เทคโนโลยีสนับสนุนมนุษย์อย่างสมดุล     |
| การใช้วิจารณ์ญาณ             | วิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ                | แยกแยะข้อมูล ความจริง และอคติ         | ลดการหลงเชื่อข้อมูลผิดพลาด            |
| การเรียนรู้ร่วมกัน           | แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์            | พัฒนาปัญญาผ่านความร่วมมือ             | เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้              |
| การสร้างสันติภาพทางปัญญา     | ใช้ความรู้เพื่อเชื่อมโยง ไม่ใช่ทำลาย      | พัฒนาความเข้าใจระหว่างมนุษย์          | สังคมเกิดความสงบและสมดุล              |
| การใช้ความรู้เพื่อมนุษยธรรม  | นำปัญญาไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม          | เชื่อมโยงความรู้กับคุณธรรม            | การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน             |
| การพัฒนาความอ่อนโยนทางปัญญา  | เข้าใจว่าทุกคนล้วนมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ | ลดการตัดสิน การแบ่งฝ่าย               | เกิดความเมตตาและความเข้าใจร่วมกัน     |
| การอยู่ร่วมกับ AI อย่างสมดุล | มนุษย์ใช้ AI โดยไม่สูญเสียความเป็นมนุษย์  | รักษาความหมายของชีวิต และคุณค่ามนุษย์ | เกิดสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษยชาติ |

## องค์ความรู้ใหม่ที่ได้

การสร้าง ความเข้าใจในเนื้อหาให้มีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมได้ด้วยการเปรียบเทียบองค์ความรู้ การตั้งคำถามและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างทันที ตลอดจนการจัดระบบข้อมูลในรูปแบบตาราง ซึ่งช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้เขียนจึงสังเคราะห์และนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบตาราง ดังต่อไปนี้

### ตารางที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

| องค์ความรู้ใหม่                                    | คำอธิบาย                                                          | มิติที่เกิดขึ้น                   | ผลต่อมนุษย์และสังคม                         |
|----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|---------------------------------------------|
| เครือข่ายของปัญญา                                  | ปัญญาของมนุษย์เกิดจากการเชื่อมโยง ถ่ายทอด และต่อยอดร่วมกัน        | มิติด้านการเรียนรู้ร่วมกัน        | มนุษย์เห็นความสัมพันธ์ขององค์ความรู้มากขึ้น |
| AI เป็นกระจกสะท้อนมนุษย์                           | AI ทำให้มนุษย์ย้อนกลับมาทบทวนธรรมชาติการคิดและการเรียนรู้ของตนเอง | มิติด้านปรัชญาและจิตสำนึก         | มนุษย์เข้าใจตนเองลึกซึ้งขึ้น                |
| การลดอัตตาทางความคิด                               | การเปิดรับปัญญาของผู้อื่นช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกกว่าเดิม     | มิติด้านจิตวิทยาและมนุษย์สัมพันธ์ | ลดความขัดแย้งทางความคิด                     |
| การฟังเพื่อเข้าใจ                                  | การเรียนรู้ที่แท้จริงเริ่มจากการรับฟังอย่างไม่ตัดสิน              | มิติด้านสันติภาพทางปัญญา          | เกิดความเข้าใจและการอยู่ร่วมกัน             |
| มนุษย์กับ AI มีโครงสร้างการเรียนรู้บางส่วนคล้ายกัน | ทั้งสองเรียนรู้ผ่านการเชื่อมโยงข้อมูลและรูปแบบ                    | มิติด้านเทคโนโลยีและการเรียนรู้   | ทำให้เข้าใจธรรมชาติของปัญหามากขึ้น          |
| ความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับ AI                     | มนุษย์มีจิตสำนึก ความรู้สึก และประสบการณ์ชีวิตจริง                | มิติด้านความเป็นมนุษย์            | รักษาคุณค่าความเป็นมนุษย์ในยุค AI           |
| การเรียนรู้ไม่ใช่การแข่งขัน                        | ปัญหาที่แท้จริงคือการพัฒนาร่วมกัน ไม่ใช่การเอาชนะ                 | มิติด้านคุณธรรมและสังคม           | สร้างวัฒนธรรมแห่งความร่วมมือ                |
| กตัญญูต่อองค์ความรู้                               | เห็นคุณค่าของครู ผู้ถ่ายทอด และมนุษยชาติ                          | มิติด้านจริยธรรมและวัฒนธรรม       | เกิดความอ่อนโยนทางปัญญา                     |
| สันติภาพทางปัญญา                                   | การใช้ความรู้เพื่อเชื่อมโยงมนุษย์เข้าหากัน                        | มิติด้านสังคมและสันติภาพ          | สังคมเกิดความสมดุลและยั่งยืน                |
| AI กับการทบทวนความหมายของชีวิต                     | AI ทำให้มนุษย์กลับมาตั้งคำถามว่า “อะไรคือปัญหาที่แท้จริง”         | มิติด้านปรัชญาชีวิต               | มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตมากขึ้น       |

## ข้อเสนอแนะเพื่อการตระหนักรู้และสร้างปัญญาในยุคปัญญาประดิษฐ์

1. มนุษย์ควรตระหนักว่า ปัญญาที่แท้จริงมิใช่การมีข้อมูลจำนวนมากเพียงอย่างเดียว แต่คือความสามารถในการเข้าใจ เชื่อมโยง และใช้ความรู้เพื่อประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมอย่างสมดุล

2. ควรพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ รับฟังผู้อื่นด้วยความเข้าใจ มากกว่าการใช้ความรู้เพื่อเอาชนะทางความคิด

3. มนุษย์ควรฝึกการลดอัตตาทางความคิด เพื่อเปิดโอกาสให้ตนเองเรียนรู้จากความแตกต่าง เพราะการยึดติดว่าตนเองถูกต้องเสมอ อาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาปัญญา

4. ควรปลูกฝังแนวคิดเครือข่ายของปัญญาให้ตระหนักว่า องค์ความรู้ของมนุษยชาติเกิดจากการสืบทอดและต่อยอดร่วมกัน ไม่มีใครเป็นเจ้าของปัญญาโดยสมบูรณ์เพียงลำพัง

5. สถาบันการศึกษาและสังคมควรส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการสร้างความเข้าใจ มากกว่าการท่องจำหรือการแข่งขันเพียงด้านผลสัมฤทธิ์ ควรใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในฐานะเครื่องมือขยายศักยภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ ไม่ใช่ปล่อยให้เทคโนโลยีเข้ามากำหนดคุณค่าความเป็นมนุษย์หรือแทนที่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

6. มนุษย์ควรพัฒนาความสามารถในการใช้วิจารณญาณต่อข้อมูลข่าวสาร เพื่อแยกแยะข้อเท็จจริง อคติ และข้อมูลที่บิดเบือนในสังคมดิจิทัล

7. ควรส่งเสริมการกตัญญูต่อองค์ความรู้ ครู ผู้ถ่ายทอดและมนุษยชาติ เพราะความตระหนักเช่นนี้จะช่วยให้มนุษย์เกิดความอ่อนโยนทางปัญญาและพร้อมเรียนรู้มากขึ้น

8. การสร้างสันติภาพทางปัญญาควรเริ่มต้นจากการเข้าใจว่า ความแตกต่างทางความคิดมิใช่ศัตรูของสังคม แต่เป็นโอกาสในการพัฒนาความเข้าใจและการเรียนรู้ร่วมกัน

9. มนุษย์ควรใช้ยุคปัญญาประดิษฐ์เป็นโอกาสในการย้อนกลับมาทบทวนตนเองว่า อะไรคือความหมายของปัญญา ความเป็นมนุษย์และการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เทคโนโลยีก้าวไปพร้อมกับคุณธรรม ความเมตตาและความสมดุลของมนุษยชาติในระยะยาว

## บทสรุป

ในยุคปัญญาประดิษฐ์ AI ได้กลายเป็นเสมือนกระจกสะท้อนธรรมชาติของการเรียนรู้ของมนุษย์ เนื่องจาก AI เรียนรู้จากข้อมูลจำนวนมหาศาลที่มนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้น จึงทำให้มนุษย์ย้อนกลับมาตั้งคำถามสำคัญเกี่ยวกับปัญญา จิตสำนึกและความหมายของการดำรงอยู่ แม้ AI จะสามารถประมวลผลและเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่มนุษย์ยังคงมีคุณค่าในฐานะผู้สร้างความหมายให้แก่ชีวิต มีจิตสำนึก มีอารมณ์ความรู้สึก และสามารถใช้อุปมาเพื่อทำความเข้าใจ การเห็นอกเห็นใจและการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม

บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า อุปสรรคสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกันมิใช่การขาดแคลนข้อมูล หากแต่เป็นการยึดติดกับอัตตาทางความคิด การลดอัตตา การเปิดรับความแตกต่าง และการรับฟังเพื่อทำความเข้าใจ จึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาปัญญาร่วมกันในสังคมร่วมสมัย ทั้งนี้ ปัญญาที่แท้จริงอาจมิใช่ความสามารถในการเอาชนะทางความคิด แต่เป็นความสามารถในการเชื่อมโยงมนุษย์เข้าหากันด้วยความเข้าใจ ความเมตตาและการเคารพในคุณค่าของกันและกัน และท้ายที่สุด การเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์มิได้หมายถึงเพียงการพัฒนาความสามารถทางเทคโนโลยีเท่านั้น หากยังหมายถึงการพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อให้มนุษย์สามารถใช้ปัญญา เทคโนโลยีและความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างสมดุล อันจะนำไปสู่สันติภาพทางปัญญาและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของมนุษยชาติในอนาคตได้อย่างแท้จริง

## รายการอ้างอิง

ณปภัช อโรชาสิริ. (2567). คุณค่า AI ปัญญาประดิษฐ์ส่องกลอัจฉริยะสู่การสร้างสรรค์

ผลงานศิลปะแบบไร้ขอบเขต. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัยและงานสร้างสรรค์*, 11(2), 65–79.

ดิเรก ชีระกูร. (2558). การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนด้วยกลวิธีการกำกับตนเอง ร่วมกับการเรียนรู้ร่วมกันในการเรียนแบบผสมผสานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 15(2), 109–121.

- นิรมล เสรีสกุล และธนพร โอวาทวรารัญญ. (2565). การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในการขับเคลื่อนแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาย่านเกตุจิ้น-คลองสาน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 20(2), 45–67.
- พระครูกาญจนกิจโสภณ. (2569). พุทธจริยธรรมกับความรับผิดชอบและการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์. *วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์*, 6(1), 144–153.
- พระธีรพล ณฐิโก (บัวทอง), พระมหาตรี ฐิตวิริโย และพัชริน จินดาปทีป. (2569). วิฤตการณ์แห่งปัญญาภายในของมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 9(1), 331–344.
- พระปริญา อธิปญโญ (ศรีทา), พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ และเยื้อง ปั่นเหง่งเพ็ชร. (2568). การศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญาระหว่างชั้น 5 กับปัญญาประดิษฐ์. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(5), 157–168.
- พระวชิรวิทย์ วชิรญาโณ (ตากกล้า) และคณะ. (2569). กลไกพุทธวิธีและนวัตกรรมทางสังคมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองไทยร่วมสมัย. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 9(2), 304–319.
- พระสุริยน นริสสโร และพระไพฑูรณ อนุทกโม. (2567). บ่อเกิดความรู้ในปรัชญาโลกตะวันตกและพุทธปรัชญา. *วารสารมนุษยวิชาการ*, 1(2), 39–48.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.